T.C.
UYUŞMAZLIK MAHKEMESİ

ESAS NO : 2022/149
KARAR NO : 2022/359
KARAR TR : 20/06/2022

ÖZET: Belediyelerin katı atık toplamabedelinin özel hukuk hükümlerine tabi olan abonelik sözleşmesinden kaynaklandığı gözetildiğinde, söz konusu ücretin iptali istemiyle açılan davanın, ADLİ YARGI YERİNDE görülmesi gerektiği hk.

K A R A R

Davacı : M. T. A.Ş.
Vekili : Av. S. E. H
Davalı : Sapanca Belediye Başkanlığı
Vekili : Av. H.Ç

I. DAVA KONUSU OLAY

1. Davacı vekili, davalı İdare tarafından müvekkili şirket aleyhinde düzenlenen 20/05/2020 düzenleme tarihli borç hesap dökümünün, katı atık bedeli açıklamalı 2020 yılına ilişkin 2.000 TL'lik kısmının iptaline ve 2020 yılı için tahakkuk ettirilen Katı Atık Bedellerinin terkinine karar verilmesi istemiyle idari yargı yerinde dava açmıştır.

II. UYUŞMAZLIĞA İLİŞKİN BAŞVURU SÜRECİ

A. İdari Yargıda

2. **Sakarya 1. İdare Mahkemesi 21/07/2020 tarihli ve E.2020/525, K.2020/442 sayılı kararı**ile; katı atık bedeli ücretinin, özel hukuk hükümlerine tabi olan abonelik sözleşmesinden kaynaklandığı, bu sebeple, söz konusuücretin iptali isteminden kaynaklanan uyuşmazlığın görüm ve çözümünün adli yargı mercilerine ait olduğu gerekçesiyle, davanın görev yönünden reddine kesin olarakkarar vermiştir.

3. Davacı vekili bu kez, davalı belediye tarafından düzenlenen 20/05/2020 düzenlemetarihli borç hesap dökümünün katı atık bedeli açıklamalı, 2020 yılına ilişkin toplamda 2.000 TL'lik kısmı uyarınca müvekkili şirketin borçlu olmadığının tespitiistemiyle adli yargı yerinde dava açmıştır.

B. Adli Yargıda

4. Sapanca Asliye Hukuk Mahkemesi 29/03/2021 tarihli ve E.2020/342, K.2021/163 sayılı kararı ile, istemin 2577 sayılı İYUK'nun 2. maddesi gereğince iptal davasının konusunu oluşturduğu, bu davalara bakma görevinin de idari yargı yerlerine ait olduğu gerekçesiyle,davanıngörev yönündenreddine;önce kanun yolu açık olmak üzere, sonrasında ise 'Tashih Şerhi' ile, kesin olmak üzere karar vermiştir. Kararın ilgili kısmı şöyledir:

> "*Uyuşmazlığın dayanağını Sapanca Belediye Başkanlığı'nın 20.05.2020 tarihli borç hesap dökümünün oluşturduğu, davalı Belediyenin katı atık ücreti talep etmesi işleminin kamusal nitelik taşıdığı anlaşılmıştır. Mahkememiz somut olayda davaya bakmakla görevli değildir. Nitekim Yargıtay 4. Hukuk Dairesi'nin emsal kararında "Davalı .... Belediyesi bir kamu tüzel kişiliği olup; kural olarak, işlem ve eylemleri kamusal nitelik taşır. Alacak isteminin, davalı Belediye Meclisince alınan kararın hukuka aykırılığı iddiasına dayandığından İdari Yargılama Usulü Kanunu'nun 2. maddesi gereğince idareye karşı, idari yargı yerinde idari işlemin iptali davası açılması gerekir. Görev sorunu, kamu düzenine ilişkin olup, açıkça veya hiç ileri sürülmese bile yargılamanın her aşamasında mahkemelerce kendiliğinden araştırılır (Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun 114 ve 115/1. Maddeleri). Mahkemece, açıklanan olgular gözetilerek yargı yolu bakımından görevsizlik kararı verilmesi gerekirken işin esasının incelenerek kabulüne karar verilmesi doğru değildir. Kararın bu nedenle bozulması gerekir." (Yargıtay 4.HD 03/02/2020 T., 2017/33II E., 2020/335 K., sayılı ilamı) denilmiştir.*
>
> *Yukarda açıklanan gerekçelerle istemin 2577 sayılı İYUK 2. maddesi gereğince iptal davasının konusunu oluşturduğu, bu davalara bakma görevinin de idari yargı yerlerine ait olduğu anlaşılmakla davanın yargı yolu bakımından mahkememizin görevli olmaması nedeniyle reddine karar vermek gerektiği kanaatiyle aşağıdaki şekilde hüküm kurulmuştur.*"

5. Görevsizlik kararına karşı istinaf yoluna başvurulmuştur.

6. Sakarya Bölge Adliye Mahkemesi 5. Hukuk Dairesi 08/09/2021 tarihli ve E.2021/859, K.2021/661 sayılı kararı ile,istinaf başvurusununkabulü ile, Sapanca Asliye Hukuk Mahkemesinin 29/03/2021 tarih E.2020/342, K.2021/163 sayılı kararının HMK.m.353/1-a/6 hükmü uyarınca kaldırılmasına, dosyanın yeniden yargılama yapılarak yeniden bir hüküm kurulmak üzere mahkemesine gönderilmesine karar vermiştir. Kararın ilgili kısmı şöyledir:

> *"Somut uyuşmazlıkta; görülmekte olan davadan önce davacı tarafından aynı konuda, davalı idare*

aleyhine Sakarya 1. İdare Mahkemesine dava açıldığı, Sakarya 1. İdare Mahkemesinin 2020/525 Esas, 2020/442 sayılı kararla açılan davada adli yargının görevli olduğu yönde kesin olarak karar verildiği dosya kapsamından anlaşılmaktadır.

Bu durumda mahkemece; Sakarya 1. İdare Mahkemesi'nin 2020/525 E. 2020/442 K. sayılı dosyasının, dosya arasına alınması, dosyanın incelenmesi, getirtilen dosyaya konu uyuşmazlık ile görülmekte olan uyuşmazlıkla aynı olduğunun tespiti halinde ve idare mahkemesince verilen kararın kesinleşmiş olması durumunda, görülmekte olan dava dosyasındaki yargılamayı durdurmak suretiyle (2247 sayılı UMK m. 19/1), her iki dosyanın kül halinde yargı yolu uyuşmazlığının çözümlenmesi amacıyla Uyuşmazlık Mahkemesine gönderilmesi,Uyuşmazlık Mahkemesi'nin kararı beklenilerek sonucuna göre karar verilmesi gerekirken davanın idari yargı yerinde görülmesi gerekçesiyle usuldenret kararı verilmiş olması doğru görülmemiştir.

Açıklanan nedenlerle; davacı vekilinin istinaf, başvurusunun kabulü ile HMK.m.353/1-a/6 madde hükümleri uyarınca ilk derece mahkemesince verilen kararın kaldırılmasına, dosyanın yukarıda açıklanan şekilde işlem yapılarak sonucuna göre yeniden bir karar verilmek üzere mahkemesine gönderilmesine karar verilmesi gerektiği sonucuna varılarak aşağıdaki biçimde hüküm tesis edilmiştir."

7. **Sapanca Asliye Hukuk Mahkemesi 04/02/2022 tarihli ve E.2021/285 sayılı kararı ile,** Sakarya Bölge Adliye Mahkemesi 5. Hukuk Dairesinin kararı doğrultusunda, dava dosyasındaki yargılamanın durdurulmasına, 2247 sayılı Kanun'un19/1. maddesi uyarınca her iki dosyanın kül halinde yargı yolu uyuşmazlığının çözümlenmesi amacıyla Uyuşmazlık Mahkemesine gönderilmesine karar vermiştir.

III. İLGİLİ HUKUK

A. Mevzuat

8. 5393 sayılı Belediye Kanunu'nun *"Belediyenin Yetkileri ve İmtiyazları"* başlıklı 15. maddesinin (d) bendinde, *özel kanunları gereğince belediyeye ait vergi, resim, harç, katkı ve katılma paylarının tarh, tahakkuk ve tahsilini yapmak; vergi, resim ve harç dışındaki özel hukuk hükümlerine göre tahsili gereken doğal gaz, su, atık su ve hizmet karşılığı alacakların tahsilini yapmak veya yaptırmak* belediyenin yetki ve imtiyazları arasında sayılmıştır.

9. 2464 sayılı Belediye Gelirleri Kanunu'nun *"Ücrete Tabi İşler"* başlıklı 97.maddesinde; *"Belediyeler bu Kanunda harç veya katılma payı konusu yapılmayan ve ilgililerin isteğine bağlı olarak ifa edecekleri her türlü hizmet (...)için belediye meclislerince düzenlenecek tarifelere göre ücret almaya yetkilidir. Belediye'ye tekel olarak verilmiş işler kendi özel hükümlerine tabidir."* hükmü yer almakta olup, Kanuna 15/07/1993 tarihli Resmi Gazete'de yayımlanan 3914 sayılı Kanunla eklenen ve *"Çevre Temizlik Vergisi"* başlığını taşıyan mükerrer 44.maddesinde de; *"belediye sınırları ve mücavir alanlar içinde bulunan ve belediyelerin katı atık toplama ile kanalizasyon hizmetlerinden yararlanan konut, işyeri ve diğer şekillerde kullanılan binaların çevre temizlik vergisine tabi olduğu, çevre temizlik vergisinin katı atıklar için maddedeki tarifeye göre hesaplanacağı, belediyelerin, atık su ile ilgili olarak da, katı atıklarla ilgili tarifede yer alan bina gruplarını topluca veya ayrı ayrı dikkate almak suretiyle su tüketim bedelini aşmamak üzere meclislerince belirlenecek miktarda çevre temizlik vergisi alacakları, atık su ile ilgili çevre temizlik vergisinin su tüketim bedeli ile birlikte tarh ve tahakkuk etmiş sayılacağı ve bu bedel ile birlikte tahsil edileceği, su ve kanalizasyon hizmetleri ayrı bir kanunla düzenlenmiş bulunan belediyelerde ise atık su bedellerinin tahsiline ilişkin uygulamanın kendi kanunlarındaki hükme bağlı olduğu"* hükümlerine yer verilmiştir.

10. 27/10/2010 tarih, 27742 sayılı Atıksu Altyapı Ve Evsel Katı Atık Bertaraf Tesisleri Tarifelerinin Belirlenmesinde Uyulacak Usul ve Esaslara İlişkin Yönetmeliğin*"Tanımlar"* başlıklı 4.maddesinin 1-a fıkrasında "Abone" tanımı yapılmış olup, buna göre, Abone: Su ve atık su ve katı atık hizmetlerinden faydalanan ve/veya faydalanacak gerçek veya tüzel kişiyi ifade etmekte, *"Abonelik"* başlıklı 10.maddesinde ise, *"Atık su altyapı yönetimlerinin hizmet vermekle yükümlü olduğu tüm gerçek ve tüzel kişilerin abone olması zorunludur"* hükmü yer almaktadır.

B. Yargı Kararları

11. Su abonesi olmayan kişi hakkında İSKİ Tarifeler Yönetmeliği hükümlerine göre tahakkuk ettirilen atık su bedeline ilişkin faturanın iptali istemiyle açılan bir davada; İstanbul 3. Vergi Mahkemesi'nce, dava konusu bedelin vergi, resim, harç benzeri mali yüküm olduğu kabul edilmek suretiyle işin esası hakkında verilen kararı temyizen incelemekte olan Danıştay Dokuzuncu Dairesi tarafından, iş yerinde yer altı suyunun kullanılması nedeniyle İSKİ tarafından istenen atık su bedelinin vergi, resim, harç benzeri mali yükümlülük olmayıp, akdi nitelik taşıdığı kanaatine varıldığından bahisle temyiz incelemesi ertelenerek, 2247 sayılı Kanun'un 20. maddesine göre görevli yargı yerinin belirlenmesi için başvuruda bulunulması üzerine, Uyuşmazlık Mahkemesi Hukuk Bölümü; 14/10/1991 tarih ve E.1991/29, K.1991/29 sayı ile, gerek 2560 sayılı Kanun'un 23. maddesi gerekse buna dayanılarak çıkarılan İSKİ Tarifeler Yönetmeliği'nin 5., 16. ve 17. maddelerinde, İSKİ'ye ait kanalizasyonu kullananlardan atık su bedelinin tarifeye göre alınacağının açıkça belirtildiği ve bunun taraflar arasında bir sözleşmeye dayandırılacağının hükme bağlandığı, buyurucu nitelikteki bu hükmün sözleşme yapılmaksızın atık su üretenleri de sözleşme yapmakla yükümlü kıldığı, bu hükme uymayanların sözleşme yapma durumunda olmaları nedeniyle atık su bedeli ödemekten kaçınmalarına olanak bulunmadığı, sözleşmeden kaçınmanın söz konusu bedelin ödenmesinden kurtulma sonucunu doğurmayacağı ve bunların da sözleşmeli sayılmalarının gerektiği, öte yandan Kanun ve Yönetmelik ile öngörülen usul ve esaslara göre İSKİ tarafından düzenlenen tarifelerle tespit edilen atık su bedelinin Anayasa'nın 73. maddesinde öngörüldüğü biçimde kanunla konulan vergi, resim, harç ve benzeri bir mali yükümlülük olduğundan söz edilemeyeceği, bu itibarla, atık su bedeli, vergi, resim, harç ve benzeri mali yükümlülük

olmayıp, özel hukuk alanındaki alacak-borç ilişkisini içeren abonman sözleşmesine dayalı ve idarece düzenlenen bir tarife uyarınca alınan bir bedel olduğundan, bu konuyla ilgili anlaşmazlığın çözümünün adli yargının görevine girdiği gerekçesiyle ve Anayasa Mahkemesi'nin 14/02/1991 tarihli ve E.1990/18, K.1991/4 sayılı kararında yazılı gerekçede de bu görüşün kabul edildiğinden bahisle, Danıştay Dokuzuncu Dairesince yapılan başvurunun kabulü ile uyuşmazlık konusu davanın adli yargı yerinde çözümlenmesi gerektiğine karar vermiştir. (Bu karar 26/11/1991 tarihli ve 21063 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanmıştır.)

12. Anayasa Mahkemesinin 08/05/1991 tarihli ve 20865 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan 14/02/1991 tarihli ve E.1990/18, K.1991/4 sayılı kararında, atık sular karşılığı alınacak bedelin niteliği sorunu ayrı bir başlık altında ele alınmış ve aynen şöyle denilmiştir:

"Vergi benzeri mali yükümlülüklerin en belirgin özellikleri (...) genellikle, bir kamu hizmeti karşılığında kamu gücüne dayanılarak tek taraflı yükletilmeleri, harç ve resme göre, daha çok ücret görünümünde olmalarıdır.

Atık su bedeli, kullanılmış suların uzaklaştırılması karşılığında yapılacak bir tarifeye ve abonman sözleşmesine göre alınmaktadır. Başka bir deyişle, idareyle kişi arasında sözleşmeyle alacak- borç ilişkisi doğmakta, ödenecek miktar İSKİ ile kişi arasında abonman sözleşmesiyle özel hukuk ilişkisi kurulmasından sonra yapılan hizmet karşılığında maliyet- kâr esasına göre belirlenmektedir. Ödemenin hukuksal dayanağı, kamu gücüne değil, tarifeye ve iki taraf arasında yapılan abonman sözleşmesine dayanmaktadır. Nitekim, ödemelerin yapılmaması durumunda İSKİ alacağını, Amme Alacaklarının Tahsili Hakkındaki Yasa'ya göre değil, özel hukuk ilişkisi içinde ilgili Yasa'ya göre alacaktır. Abone ile İstanbul Su ve Kanalizasyon İdaresi (İSKİ) arasında yapılan abonman sözleşmesi, daha çok "tip" sözleşme görünümündedir. Hizmetten yararlanan kişinin, sözleşmeyi idareyle birlikte düzenlemesi yerine katılımı (iltihakı) söz konusudur. Ancak bu durum, idareyle kişi arasında kurulan özel hukuk ilişkisini, kamu hukuku ilişkisine dönüştürmez. Çünkü, birçok durumda hizmetin tekel niteliği ve çok kişiye götürülme zorunluluğu, işin, çoğunlukla, tip sözleşmelerle ve kişilerin katılımıyla gerçekleşebilmesini olanaklı kılmaktadır. (...)"

"Açıklanan nedenlerle, atık suların uzaklaştırılması karşılığında alınan ücretlerin vergi, resim, harç benzeri mali yükümlülük olarak kabul edilmemesi gerekir."

IV. İNCELEME VE GEREKÇE

A. İlk İnceleme

13. Uyuşmazlık Mahkemesinin Muammer TOPAL'ın başkanlığında, ÜyelerBirol SONER, Nilgün TAŞ, Doğan AĞIRMAN, Nurdane TOPUZ, Ahmet ARSLAN ve Mahmut BALLI'nın katılımlarıyla yapılan 20/06/2022 tarihli toplantısında; 2247 sayılı Kanun'un 27. maddesi uyarınca yapılan incelemeye göre, Asliye Hukuk Mahkemesince, anılan Kanun'un 19. maddesindeki usule uygun başvuruda bulunulduğu, Mahkemece idari yargı dosyasının ekinde adli yargı dosyası ile birlikte Uyuşmazlık Mahkemesine gönderildiği ve herhangi bir noksanlık bulunmadığı anlaşıldığından görev uyuşmazlığının esasının incelenmesine oy birliği ile karar verildi.

B. Esasın İncelenmesi

14. Raportör-Hâkim Taşkın ÇELİK'in davanın çözümünde adli yargının görevli olduğu yolundaki raporu ile dosyadaki belgeler okunduktan, ilgili Başsavcılarca görevlendirilen Yargıtay Cumhuriyet Savcısı Recep KALKAN ile Danıştay Savcısı Yakup BAL'ın davada adli yargının görevli olduğu yolundaki sözlü açıklamaları da dinlendikten sonra gereği görüşülüp düşünüldü:

15. Dava, Sakarya İli Sapanca İlçesinde faaliyet gösteren davacı şirket tarafından, 2020 yılına ilişkin olarak 2.000-TL katı atık bedeli tahakkuk ettirilmesine ilişkin 20/05/2020 tarihli Sapanca Belediyesi işleminin iptali istemiyle açılmıştır.

16. Belediye, belde sakinlerinin mahallî müşterek nitelikteki ihtiyaçlarını karşılamak üzere kurulan ve karar organı seçmenler tarafından seçilerek oluşturulan, idarî ve malî özerkliğe sahip kamu tüzel kişisini ifade etmektedir. Böyle olmakla birlikte, bu kuruluşun kişilere sağladığı hizmete ilişkin işlem ve eylemlerinin yargısal denetimini yapacak yargı düzenini belirleyebilmek için, işlem ya da eylemin özel hukuk ilişkilerinden veya kamusal yetkilerin kullanılmasından doğup doğmadığına bakmak gerekir.

17. Yukarıda yer verilen yasal düzenlemeler ve ilgili mahkeme kararları da dikkate alındığında; davalı belediye tarafından düzenlenenkatı atık bedeliödenmesine ilişkin işlemin, gerek belediye tarafından tesis edilmiş olması ve Uyuşmazlık Mahkemesinin 16/06/2003 tarihli E.2002/57, K.2003/34 sayılı ve 02/04/2007 tarihli E.2004/127, K.2007/31 sayılı hüküm uyuşmazlığın giderilmesine ilişkin kararlarında da açıklandığı üzere bu işlemin vergi, resim, harç ve benzeri mali yükümlülük mahiyetini taşımaması, gerekse de taraflar arasında adı geçen iş yerinin su aboneliğine tabi bir abonelik ilişkisi bulunduğunun kabulü gerektiği hususları birlikte değerlendirildiğinde, söz konusu ücretin idareyle kişi arasında abonman sözleşmesiyle kurulan özel hukuk ilişkisi çerçevesinde ve hizmet karşılığında maliyet-kâr esasına göre idarece belirlenen tarifeye dayanılarak alınan bir ücret olduğu anlaşılmıştır.

18. Yukarıda yer verilen mevzuat hükümleri ve Anayasa Mahkemesi ile Uyuşmazlık Mahkemesi kararlarındaki *"atık su bedelinin, vergi benzeri mali yükümlülük olmayıp, idareyle kişi arasında abonman sözleşmesiyle kurulan özel hukuk ilişkisi çerçevesinde ve hizmet karşılığında maliyet-kâr esasına göre idarece belirlenen tarifeye dayanılarak alınan bir ücret olduğu"* yolundaki kabulün sonuçları itibarıyla: idarenin faaliyet alanıyla ilgili

olarak yürürlüğe koyduğu yönetmelik ile buna dayanan tarife kararlarının yargısal denetiminin idari yargı yerinde, abonman sözleşmesine dayanan bir alacak - borç ilişkisi kapsamındaki atık su bedelinin tahsiline ilişkin davaların ise adli yargı yerinde görülüp çözümlenmesi gerekmekte olup, uygulama bu doğrultuda istikrar kazanmıştır.

19. Belirtilen hususlar göz önünde bulundurularak, davanın görüm ve çözümü adli yargı yerinin görevine girdiğinden, Sapanca Asliye Hukuk Mahkemesinin 04/02/2022 tarihli ve E.2021/285 sayılı başvurusunun reddinekarar vermek gerekmiştir.

V. HÜKÜM

Açıklanan nedenlerle;

A. Davanın çözümünde ADLİ YARGI YERİNİN GÖREVLİ OLDUĞUNA,

B. Sapanca Asliye Hukuk Mahkemesinin 04/02/2022 tarihli ve E.2021/285 sayılı BAŞVURUSUNUN REDDİNE,

20/06/2022 tarihinde OY BİRLİĞİ İLE KESİN OLARAK karar verildi.

Başkan	Üye	Üye	Üye
Muammer	Birol	Nilgün	Doğan
TOPAL	SONER	TAŞ	AĞIRMAN

Üye	Üye	Üye
Nurdane	Ahmet	Mahmut
TOPUZ	ARSLAN	BALLI